

4.5. Duchovní vývoj

(cca 1958-1964)

Jsem na rozpacích, zda psát o svém duchovním vývoji samostatnou kapitolu. Mnohé si špatně pamatuji, dívám se teď na věci očima "seniora" a není snadné se vcítit do toho, jak jsem tehdy uvažoval a vnímal. Mám ovšem za to, že to, jak jsem se vyvíjel jako křesťan, je poměrně důležitou zkušeností, a tak tyto řádky píšu, vědom si jsa toho, že jejich shoda se s tím, co jsem skutečně prožíval, může být menší než na jiných místech.

Důležitým mezníkem pro mne byla konfirmace (jaro 1958), kterou jsem bral vážně, k víře jsem se přihlásil, a tak jsem chtěl v souladu s ní žít. Pravidelně jsem chodil na strašnické bohoslužby, a pokud vím, chodíval jsem i na biblické hodiny, na nichž biblický výklad míval **prof. ThDr. Adolf Novotný**, a šlo o výklad srozumitelný a hluboký.

Nedlouho po konfirmaci ovšem přišel další "vývojový skok" - odchod do vlašimského internátu (září 1958). Tamní prostředí jsem těžce nesl, vždy jsem se moc těšil domů, rád jsem chodil do kostela. Měl jsem tehdy ještě z 8. třídy dětskou známost, měl jsem moc rád spolužačku Otylku Filipovou. Sobotní odpoledne jsem býval u ní (i po dobu, kdy ona dřela těsnopis) a ona v neděli chodívala se mnou do kostela.

Během podzimu přišel další významný impuls. Jarda se znal z tenisu s Šolcovými; **Miloš Šolc st.** (*1911) byl kazatelem baptistického sboru na Vinohradech. Šolcovi pozvali nezávazně Jardu a jeho prostřednictvím i mne do jejich sboru. Sborový život tam byl bohatší než u nás ve Strašnicích, a co bylo pro mne důležité, schůzky mládeže byly v sobotu¹, takže jsem se jich mohl účastnit (ve Strašnicích bývala mládež ve středu). Nedělní bohoslužby byly dvoje (od 9 h a od 15 h), přičemž odpolední byly zaměřeny evangelizačně. Zpočátku jsem byl dopoledne věrný Strašnicím, postupně jsem však jak sobotní

¹ Br. kazatel Šolc nebýval na večerech mládeže pravidelně, a pokud tam byl, počínal si jako host. Na tato setkání však zval příležitostně zajímavé hosty, např. faráře Lubomíra Balcara (který měl určitý, byť ne příliš sportovní, vztah k tenisu), prof. Adolfa Novotného, děkana KEBF (Komenského evangelické bohoslovecké fakulty) ThDr. Josefa Lukla Hromádku, tehdy odborného asistenta KEBF Milana Opočenského aj. Z tehdejší vinohradské mládeže vyrostla řada kazatelů - oba synové kazatele Šolce, Slávek Procházka, Honza Pospíšil, Dobrouš Stehlík, Vláďa Hejl, Ota Vožeh (pracoval v TWR v Monte Carlu a v USA); jako studenti teologie tam chodívali Vlastík Pospíšil a Honza Liguš; a k tomuto, téměř jistě neúplnému výčtu, si dovoluji přidat i sebe.

večery, tak nedělní dopoledne i odpoledne trávil u baptistů. Otylku jsem vždy považoval za milé, sympatické děvče, ale podle baptistických kritérií nebyla pro mne, a tak se setkávání s ní redukovalo až do ztracena. Rodičům bylo líto, že jsem málo doma, nicméně maminka můj hlubší duchovní zájem podporovala.

Maminku také život v naší církvi plně neuspokojoval a chodívala na Žižkov do Křesťanských sborů, v té době již státem tolerovaných. Křesťanské sbory neměly placené duchovní a jejich nejvýraznějšími osobnostmi v Praze byli **PhDr. Karel Kořínek** a (střšk.) **prof. Josef Kurz**. Teologicky si byli baptisté s Křesťanskými sbory blízko, a to nejen kvůli jedině uznávanému křtu dospělých.

V té době ještě pojem *evangelikální spiritualita* nebyl běžný, spíše se mluvilo o pietistické zbožnosti, a s tou bylo možno se setkat u baptistů, v Jednotě českobratrské, v Křesťanských sborech, v Jednotě bratrské a i jinde. Mně takováto osobní zbožnost spojená se vztahem ke Kristu byla mnohem bližším než v naší církvi tehdy běžný důraz na etiku. Velice jsem si vážil christocentrické teologie prof. Novotného.

V roce 1958 došlo ještě k jedné pro mne velice důležité události. Za komunistů kolem státem uznaných svátků docházvalo k přesunům pracovních povinností ze všedních dní na neděle a naopak tak, aby vznikaly bloky volných dnů. Tak tomu bylo i v závěru roku **1958**, kdy **neděle 28. prosince** byla pracovním dnem, a tedy bohoslužby (či shromáždění, jak se u baptistů říkalo) byly až večer. Na evangelizační výzvu v závěru jsem povstal, abych před shromážděním veřejně vyznal, že chci v životě jít Kristovou cestou. Po shromáždění jsem se ještě zúčastnil modlitební chvíle, měl jsem velikou radost. Vznikl však předpoklad, že se dám pokřtít ponořením a stanu se členem baptistického sboru. S tím ovšem tatínek nesouhlasil, připomínal mi, že jsem už byl pokřtěn jako dítě, a že jsem doma v Českobratrské církvi evangelické. Naznačil mi ovšem, že až budu plnoletý, mi do těchto věcí zasahovat nebude. Mně tehdy bylo 14 let. - Toužil jsem se stát baptistou, ale nechtěl jsem jednat proti tatínkově vůli. A už se ve mně začínalo rodit ekumenické cítění, zatím ovšem zaměřené jen na církve hlásící se k reformaci (šlo ještě o dobu před 2. vatikánským koncilem) .

Někdy na začátku roku 1959 jsem měl s několika spoluučni službu v kuchyni a při doškrabování brambor přišla řeč na trávení neděle. Samozřejmě

jsem se netajil tím, že chodím do kostela. Reakce kluků rozhodně nebyla nějak moc negativní, ale pro mne měla velký význam především pozitivní reakce paní kuchařky **Alžběty Vaňátové**, od níž jsem se dověděl, že ona je také evangelička (její syn **Rudolf** [*1943] se později stal kurátorem benešovského sboru a zakladatelem azylového domova Exodus ve Vlašimi), pověděla mi o vlašimské kazatelské stanici benešovského sboru naší církve, a především o Jednotě českobratrské (dnešní Církev bratrská) v **Trhovém Štěpánově** (de iure kazatelská stanice sboru z Kutné Hory, de facto samostatný sbor založený a vedený **Karlem Kolmanem**) včetně pro mne velice příjemné skutečnosti, že členem štěpánovského společenství byli i ředitel teoretické výuky v učilišti **František Šíma** s manželkou (která měla na starosti zásobování internátní kuchyně).

Ve středu odpoledne jsme měli po udělení úklidu "osobní volno" a ve středu v podvečer byla ve Štěpánově biblická hodina. Vlák zpět přijížděl tak, že jsem se do internátu vrátil včas. Br. Karel Kolman byl mužem hluboké víry a niterné osobní zbožnosti, opravdu pietista. Moc být s ním v kontaktu bylo pro osobní duchovní vývoj úžasné. Teď jsem už měl za svůj duchovní domov tři církve: Rodnou ČCE, Bratrskou jednotu baptistů a Jednotu českobratrskou. A Jednota českobratrská v té době praktikovala křest dětí a křest na vyznání víry ve srovnatelné míře. Jinak v zaměření na osobní zbožnost a prožitek osobního obrácení měla blíže k baptistům.

Na štěpánovské biblické hodiny jezdila z Vlašimi **Lenka Knížková** (později provd. Raisová), mladá učitelka zvláštní školy, která měla trvalé bydliště a domovský sbor v Horních Počernicích (tehdy to ještě nebyla Praha; tamní "sbor" byl oficiálně kazatelskou stanicí žižkovského sboru). A na Počernickou "Jednotu" jsem získal ještě jeden kontakt. K baptistům chodily sestry **Jana a Marta Najmanovy** (později Jana Kubaňová, Marta Johnová - Stárková), které měly také široké ekumenické zázemí (byly členkami sboru ČCE na Vinohradech) a s mnoha vrstevníky či o něco staršími "mládežníky" z Počernic se znaly. Už nevím, který z kontaktů byl důležitější, ale stalo se, že i v počernické Jednotě českobratrské jsem se cítil jako doma (a dá se říci, že tam jsem v době politického uvolnění v roce 1968 prožil svůj kazatelský debut). A tak, když jsem v létě 1960 přišel do Prahy, abych zde absolvoval poslední ročník učení nástrojařem, byl jsem v úzkém spojení s vinohradským

baptistickým sborem, kde jsem se cítil nejvíce doma a kde jsem chodíval na sobotní schůzky mládeže a nedělní odpolední shromáždění, s žižkovským sborem Jednoty českobratrské především prostřednictvím hornopočernické kazatelské stanice, kam jsem jezdíval na nedělní večerní shromáždění a (nevím od kdy) i na páteční setkání mládeže a i se svým "rodným" strašnickým sborem, kam jsem, snad aspoň příležitostně chodil na středeční schůzky mládeže; čtvrteční večery s biblickými hodinami a nedělní dopoledne jsem "dělal", už nevím jak, mezi vinohradské baptisty a strašnické evangelíky. Večerní střední škola přinesla na jedné straně určité omezení do tohoto rozletu v navštěvování různých církevních akcí, na druhé straně častá rozhodnutí "rady spolužáků" hromadně utéci z úterních večerních odborných nauk a po nich následující chemie mě nejednou zavedla na biblickou hodinu do Jednoty čbr. v Římské ulici, kde jsem se zájmem poslouchal výklady br. kazatele **Alexandra Havránka**, hluboké a biblicky fundované, avšak napětí a dynamiku postrádající.

Díky návštěvám bohoslužeb v různých sborech jsem měl možnost slyšet kázání různých, často opravdu skvělých kazatelů, za což jsem velice vděčen. Na bratra kazatele Šolce vzpomínám sice s mnoha rozpaky, ale za mnohé jsem mu vděčen. Poznal jsem, že kázat se má s nadšením, řečí pomalou a srozumitelnou. Na Žižkově a v jeho hornopočernické, případně i úvalské (tam bylo shromáždění v neděli odp.; po oslabení vazby k vinohradským baptistům jsem tam někdy jezdíval) kazatelské stanici jsem vděčně slyšel nejen místního kazatele **Ludvíka Rejchrtu**, ale i předsedu Jednoty čbr. **Bohuslava Beneše**, a později tam přišel z Křesťanských sborů Josef Kurz. Mnohem méně atraktivní pro mne byla kázání po br. Rejchrtovi nastoupivšího kazatele Jaroslava Kubového.

Zmínil jsem se už o sestřích Janě a Martě Najmanových, které jsem znal od baptistů. Tatínka neměly, maminka jim zemřela v listopadu 1960; starala se pak o ně především babička (maminčina maminka), poručníkem se jim stal maminčin švagr **Bohumil Stárek**. Janiným a Martiným prostřednictvím jsem s ním a hlavně s jeho manželkou Růženou přišel do bližšího kontaktu. Byli výrazně letničně orientovaní, a já jsem jejich názory doslova "hltal", měl jsem pocit, že mimořádné dary Ducha sv. jsou potvrzením "správné víry". Br. Stárek překládal a rozmnožoval různé texty letničních kazatelů a já jsem je se zájmem četl. V Praze letniční sbory nebyly, Stárkovi měli kontakt se sbory na Těšínku.

Toužil jsem se tam podívat, a tak ke křtu, který byl v mysli trochu odsunut do pozadí, jsem se těšil, že až budu jako plnoletý mít volnost, zajedu na Těšínsko a tam se poznám s opravdovými křesťany. A skutečně na přelomu roků 1962 a 1963 jsem se na Těšínsko vydal (díky přehazování pracovních dnů a snad nějaké zbývající dovolené to šlo). S pomocí Stárkových jsem si domluvil bydlení u **Czudků** v Třinci; navštívil jsem tam shromáždění v Neborech a v Dolním Žukově (blízko Českého Těšína). Nejsem s to detailněji si vybavit dojmy, ale šlo jednoznačně o zklamání. Neměl jsem pocit, že bych se zde setkal s tím pravým křesťanstvím. Věřící tam byl jiní (také šlo převážně o dělníky z hutí). Byla to ovšem pro mne cenná zkušenost.

V této době se stala aktuální otázka mého druhého křtu, byl jsem plnoletý. Díky zkušenostem a dojmům z Jednoty českobratrské, kde jsem se setkal s hlubokou a opravdovou osobní zbožností a kde byla běžná praxe křtu dětí, a svému rostoucímu ekumenickému povědomí (které začínalo zahrnovat i katolíky), kterému se přičilo sestry a bratry z církví křtících především malé děti považovat za nějaké heretiky, jsem začal pochybovat, zda by bylo správné nechat se pokřtít znovu. Skutečnost, že mě rodiče nechali pokřtít jako dítě, mě rozhodně netěšila, zkušenost křtu bych býval rád prožil, ale být pokřtěn podruhé jsem nechtěl. Když se mě jednou nedlouho po mých osmnáctinách ve své pracovně ve sboru br. kazatel Šolc zeptal, zda uvažuji o křtu, a já jsem mu sdělil svůj pohled, ukončil naše setkání pro mne tvrdými slovy: "*Co zde tedy chceš?*" Kontakt s baptistickým sborem tím sice neskončil, ale oslabil se; s mládeží jsem v kontaktu zůstal, ale přijal jsem více méně pasívní roli.

V počernické mládeži se mi velice líbila **Liduška (Lydie) Heroldová** (později provd. Luklová). Považoval jsem ji za mladší, než jsem já, a bylo pro mne velkým překvapením, že je o 8 měsíců starší. Chodila na gymnázium do Brandýsa n.L., maturovala v době, kdy já jsem se vyučil. Jezdával jsem k nim do Zelenče na návštěvu, občas jsme si vyrazili na procházku. Vděčně a rád vzpomínám na rozhovory s ní, její křesťanské postoje byly hluboce promyšlené, myslím, že jsme si navzájem pomáhali ujasňovat názory a pohledy, přičemž oběma nám šlo o to žít ve shodě s evangeliem. Liduščina představa byla vystudovat medicínu, zůstat svobodná a žít ve službě druhým lidem. Přál jsem si s Liduškou chodit, ale bez problémů jsem její představu zůstat svobodným přijal za svou, i když jsem svou budoucnost neviděl v medicíně, nýbrž v

kazatelské službě; někdy jsem toužil stát se profesionálním kazatelem, avšak asi převažovala představa sloužit jako laický kazatel při zaměstnání, jakém, to jsem si moc nepředstavoval, neměl jsem ještě maturitu, byla nade mnou hrozba vojny i vědomí, že existují zaměstnání, která - pokud se člověk k nim uváže na dost dlouho - od vojenské povinnosti osvobodí (šlo i o pomocníka strojvedoucího na dráze).²

U baptistů na Vinohradech jsem se seznámil s **Ing. Julkem Kremským**, velice horlivým křesťanem z Lučence, autorem řady duchovních písní. Mohl být cca o 15 let starší než já. Ve snaze poznat "pravé křesťany" jsem od něho přijal pozvání na týdenní letní stanování nedaleko Lučence. Atmosféra tam byla příjemná. Byly tam v podstatě tři skupiny účastníků: "obrácená" mládež, "neobrácená" mládež a děti. Já jsem se pohyboval mezi těmi prvními dvěma, asi bych patřil do té první, ale nejvíce jsem si rozuměl se studentem (či budoucím studentem) filozofie a psychologie Milanem Gálikem, a tak jsem více času trávil s "neobrácenými". První skupina měla stále duchovní program a dětem se nevěnovala, což se mi nelíbilo. Pobytu se účastnily i letniční skupiny z Těšínska a z Nejdku, a nakonec jsem se vracel s podobnými dojmy jako z Těšínska. Letničně orientované skupiny bývaly abstinentní, a tak jsem se těšil, jak se odreaguji, když si cestou domů zajdu někde na pivo. Tak nechutné pivo jako tehdy v Levicích jsem však už ve 20. století nikdy nepil³. Za všechny tyto zkušenosti jsem ovšem velice vděčný.

Živou otázkou v kruzích, kde jsem se pohyboval, bylo, kdo bude spasen? Ten, kdo věří, či jenom "obrácení"? Nebo je Boží milost ještě širší? Dost běžná představa byla, že víra je nutnou podmínkou spasení a na nás je evangelizovat, aby spasených přibývalo. Potřebu mluvit lidem o Kristu jsem si uvědomoval, a snad jsem ji i uváděl do praxe. Avšak postupem doby se mi přestávala líbit představa určovat hranice Boží milosti.

V kapitole věnované práci u Montovaných staveb jsem se zmínil o **Draze Skoumalové**. Byla to velice milá dívka z brněnské komunistické rodiny. Několikrát jsem se s ní sešel, hovořili jsme i o víře, byla velice otevřená, avšak křesťankou se nestala. Když jsem na přelomu let 1963 a 1964 byl delší dobu nemocný, byla (se svým přítelem) jednou z mála, kdo mě navštívili. Nebyla

² O svých představách o budoucnosti bych se rád zmínil v kap. 4.6.

³ V Pasově jsme pili pivo snad ještě horší, ale to už byl v 21. století

křesťanka, ale byla to "křesťanská duše". V první polovině roku 1964 Draha tragicky zemřela (únik svítiplynu v koupelně). Nebyl jsem s to přijmout představu, že ji čeká věčné zahynutí, že by pro ni Boží náruč byla uzavřena. A víru ve věčný život, konkrétně v její věčný život, jsem vyjádřil i v kondolenci. (O tragické události jsem se dověděl od Marušky Kudrejové.)

A tak, pokud si dobře vzpomínám, na konci popisovaného období pro mne víra znamenala opravdu hodně, přičemž jsem si začal uvědomovat, že při tom důležitější než já (mé názory a představy, má víra) je Ježíš Kristus. Považoval jsem se za ekumenicky orientovaného člena Českobratrské církve evangelické, měl jsem přátele u baptistů i v Jednotě českobratrské.

Březen 2019